

การมีส่วนร่วมของอาจารย์ในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุด
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Participation in Collection Development of Instructor in
Sukhothai Thammathirat Open University Library

นิสากร อัครสุวรรณกุล

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

e-mail: nisagorn.auk@stou.ac.th

บทคัดย่อ

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เปิดโอกาสให้อาจารย์มีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศเข้าห้องสมุด โดยเฉพาะกิจกรรมการคัดเลือกห้องสมุดจัดขึ้น ได้แก่

1. เสนอจัดหาทรัพยากรสารสนเทศด้วยตนเอง
2. เสนอจัดหาทรัพยากรผ่านเว็บไซต์ห้องสมุด
3. ร่วมคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศจากกิจกรรม Book Fair และ
4. คัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศจากร้านหนังสือโดยตรง

ผลการดำเนินงานพบว่าอาจารย์มีส่วนร่วมในกิจกรรมจำนวนน้อยไม่ถึงร้อยละ 50 ของจำนวนอาจารย์ทั้งหมด โดยให้เหตุผลว่าห้องสมุดมีการประชาสัมพันธ์น้อย รูปแบบของการจัดกิจกรรมไม่น่าสนใจ นอกจากนี้ยังพบว่าอาจารย์ที่เข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นกลุ่มเดิมที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมมาแล้ว ห้องสมุดจึงควรปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดให้อาจารย์เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นกว่าเดิม

คำสำคัญ:

การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ, การคัดเลือกหนังสือ, อาจารย์, การมีส่วนร่วม

Abstract

The Office Documentation and Information, Sukhothai Thammathirat Open University provide the opportunity for the university's instructors to participate the information resources development of the library, especially the book selection activities held by the Acquisition Unit: self-supplying of books, offering of the educational media via webpage selection forms, participating book selection in book fair organized by the library, choosing from the bookstore. Less than 50% of all teachers participate in activities. The reason is that the library has less publicity. The theme of the event is not interesting. In addition, the participants who

participated in the activity were former participants. The library should improve its activities to collection development for the instructors to participate more than ever.

Keywords:

Participation, Collection Development, Instructor, Book Selection

บทนำ

กระบวนการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศเป็นการปฏิบัติงานที่ประกอบด้วย 6 กิจกรรมหลัก คือ การศึกษาผู้ใช้ การจัดทำนโยบาย การเลือก การจัดหา การคัดออก และการประเมิน (ประยงค์ศรี พัฒนกิจจำรูญ. 2554, หน้า 4-6) การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด เพราะทำให้ห้องสมุดมีหนังสือที่มีคุณภาพสำหรับให้บริการผู้ใช้ ดังที่ ดร. รังกานาธาน บิดาแห่งบรรณารักษศาสตร์ชาวอินเดีย ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานสำหรับการคัดเลือกหนังสือคือ 1. หนังสือมีไว้ใช้ประโยชน์ (Book are for use) 2. ผู้อ่านแต่ละคนมีหนังสือที่ตนจะอ่าน (Every reader his book) 3. หนังสือทุกเล่มมีผู้อ่าน (Every book its reader) 4. ประหยัดเวลาผู้อ่าน และ 5. ห้องสมุดเป็นสิ่งที่มีชีวิตเติบโตได้ (Library is a growing organ) (Ranganathan, 1966, p. 88)

สำนักบรรณสารสนเทศ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้บริการงานห้องสมุดของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จัดกิจกรรมการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญลำดับแรกของการจัดบริการ ซึ่งต้องดำเนินการด้วยกระบวนการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะทรัพยากรสารสนเทศเหล่านี้จะเป็นสื่อการศึกษาที่สนองต่อการทำงานด้านวิชาการและการวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอาจารย์ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีหน้าที่สำคัญในการผลิตชุดวิชาเพื่อการเรียนการสอนและดำเนินการวิจัยของมหาวิทยาลัย รวมทั้งห้องสมุดต้องจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เข้าห้องสมุดให้เป็นไปตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปี และดำเนินการตามเงื่อนไขและระเบียบพัสดุของมหาวิทยาลัย

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชจัดกิจกรรมการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด โดยมีผู้แทนอาจารย์จาก 12 สาขาวิชา (สาขาวิชาเทียบเท่ากับคณะวิชาในมหาวิทยาลัยปิด) ที่เปิดสอน สาขาวิชาละ 1 คน เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการเลือกสรรสื่อการศึกษา โดยดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำ เสนอแนะ ประสานการเลือกสรร คัดเลือกและจัดหาสื่อการศึกษาเพื่อให้ได้สื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสมตามความต้องการของแต่ละสาขาวิชา ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์และบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศงานจัดหาทรัพยากรฝ่ายเทคนิค สำนักบรรณสารสนเทศ โดยห้องสมุดมีช่องทางการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกให้แก่อาจารย์ได้มีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ 1. เสนอจัดหาทรัพยากรสารสนเทศด้วยตนเอง 2. เสนอจัดหาทรัพยากรสารสนเทศผ่านเว็บไซต์ของห้องสมุด 3. ร่วมคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศจากกิจกรรมบรรณสาร Book Fair และ 4. คัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศจากร้านหนังสือโดยตรง

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่อาจารย์ของมหาวิทยาลัยให้มีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเข้าห้องสมุดสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอน การผลิตเอกสารการสอน ชุดวิชา การทำวิจัย และผลงานทางวิชาการ

2. เพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ได้ทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการของสาขาวิชาและผู้ใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

1. เสนอจัดหาทรัพยากรสารสนเทศด้วยตนเอง อาจารย์สามารถคัดเลือกหนังสือที่ตนเองสนใจให้ห้องสมุดจัดหาเพื่อนำมาให้บริการ โดยอาจารย์สามารถมาติดต่อที่เคาน์เตอร์งานบริการ อาคารบรรณสาร ชั้น 1 ได้โดยตรง หรือติดต่อทางโทรศัพท์ ซึ่งห้องสมุดจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลฉบับซ้ำกับฉบับที่มีการจัดหาเข้าห้องสมุดเพื่อให้บริการมาก่อนแล้ว หากยังไม่มีให้บริการในห้องสมุด บรรณารักษ์งานจัดหาทรัพยากรจะดำเนินการจัดซื้อให้และแจ้งผลการจัดซื้อให้อาจารย์ได้รับทราบ เมื่อได้รับตัวเล่มหนังสือเข้าห้องสมุด หากอาจารย์ประสงค์จะใช้หนังสืออย่างเร่งด่วน บรรณารักษ์จะดำเนินการตามความประสงค์ของอาจารย์ทันที

2. เสนอจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ผ่านเว็บไซต์ห้องสมุด โดยอาจารย์สามารถเสนอรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศให้ห้องสมุดจัดหาผ่านแบบฟอร์มเสนอจัดหาทรัพยากรสารสนเทศบนหน้าเว็บไซต์ของสมุด โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

2.1 เข้าเว็บไซต์ห้องสมุดที่ <https://library.stou.ac.th> ซึ่งสามารถเข้าถึงได้โดยอุปกรณ์ Smart Device ทุกประเภท ภายใต้วีธีขอ สื่อการศึกษา → หนังสือ → แบบฟอร์มเสนอจัดหาสื่อการศึกษา

2.2 กรอกข้อมูลลงในแบบฟอร์มการจัดหาสื่อการศึกษา โดยสามารถตรวจสอบรายชื่อสื่อการศึกษาที่ห้องสมุดมีให้บริการก่อนเสนอจัดหาที่ <https://library.stou.ac.th/library-services/stou-personnel/>

ภาพที่ 1 ภาพการประชาสัมพันธ์เสนาอวดหาทรัพยากรสารสนเทศผ่านเว็บไซต์ห้องสมุด

3. ร่วมคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศจากกิจกรรม Book Fair หรืองานเลือกสรรหนังสือ เป็นกิจกรรมที่ห้องสมุดจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในช่วงเวลาไตรมาสแรกของงบประมาณประจำปี เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาการใช้งบประมาณและความทันสมัยของสื่อการศึกษาที่บริษัท/ร้านค้า มาจำหน่าย ระยะเวลาในการจัดงานเลือกสรรหนังสือประมาณ 1-2 วัน โดยเชิญร้านค้าที่เข้าร่วม กิจกรรมจำนวนประมาณ 30-50 ร้าน กลุ่มเป้าหมายที่จะมาร่วมเลือกสรรสื่อการศึกษาคืออาจารย์ ของมหาวิทยาลัย จำนวน 402 คน โดยมีบุคลากรของหน่วยจัดหาทรัพยากร ฝ่ายเทคนิค สำนักบรรณสารสนเทศ เป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม Book Fair ดังนี้

3.1 การประชาสัมพันธ์ ห้องสมุดประชาสัมพันธ์เชิญชวนอาจารย์ให้มาร่วมงาน โดยการทำบันทึกเชิญชวนอาจารย์ทุกท่านจาก 12 สาขาวิชา รวมทั้งบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย มาร่วมกิจกรรม และประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ เช่น โปสเตอร์ เสียงตามสาย การประชาสัมพันธ์ ผ่านหน้าเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ของห้องสมุด และส่ง SMS ถึงผู้ใช้บริการโดยตรง

ภาพที่ 2 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์งานบรรณสาร Book Fair ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

3.2 การร่วมกิจกรรม อาจารย์ลงทะเบียนหน้างานโดยกรอกแบบฟอร์มการลงทะเบียน ประกอบด้วยชื่อ-นามสกุล หน่วยงานที่สังกัด e-mail และเบอร์โทรศัพท์ และรับแบบฟอร์ม การคัดเลือกเพื่อเสนอจัดซื้อจำนวน 1 ชุด ประกอบด้วยข้อมูล ชื่อ-นามสกุลผู้คัดเลือก หมายเลข ISBN ชื่อร้านค้า และหมายเลขบาร์โค้ดที่ตรงกับเลขที่ในสมุดลงทะเบียน ซึ่งห้องสมุดกำหนดให้อาจารย์ สามารถคัดเลือกหนังสือเพื่อเสนอจัดซื้อได้ท่านละประมาณ 10-15 ชื่อเรื่อง ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับจำนวนงบประมาณที่ห้องสมุดได้รับจัดสรรในแต่ละปีงบประมาณ

3.3 การคัดเลือกหนังสือ อาจารย์รับแบบฟอร์มการคัดเลือกจากจุดลงทะเบียนและกรอกแบบฟอร์มการคัดเลือกให้ตรงกับรายละเอียดของตัวเล่มหนังสือที่ต้องการจะเสนอให้ห้องสมุดจัดซื้อ จากนั้นให้ร้านค้านำตัวเล่มหนังสือให้ห้องสมุดทำการสแกนเลขบาร์โค้ดและเลข ISBN เพื่อเก็บเป็นหลักฐานใช้ในการตรวจสอบฉบับซ้ำกับการให้บริการในห้องสมุด ก่อนจะนำกลับส่งคืนร้านค้า

3.4 การดำเนินการจัดซื้อหนังสือ โดยร้านค้าส่งรายชื่อหนังสือที่ได้รับคัดเลือกให้กับห้องสมุดเพื่อทำการตรวจสอบฉบับซ้ำกับการให้บริการ และพิจารณาปีที่จัดพิมพ์ ราคา และต้องไม่เกินงบประมาณของห้องสมุดที่ได้รับจัดสรร ก่อนจะทำการยืนยันสั่งซื้อ

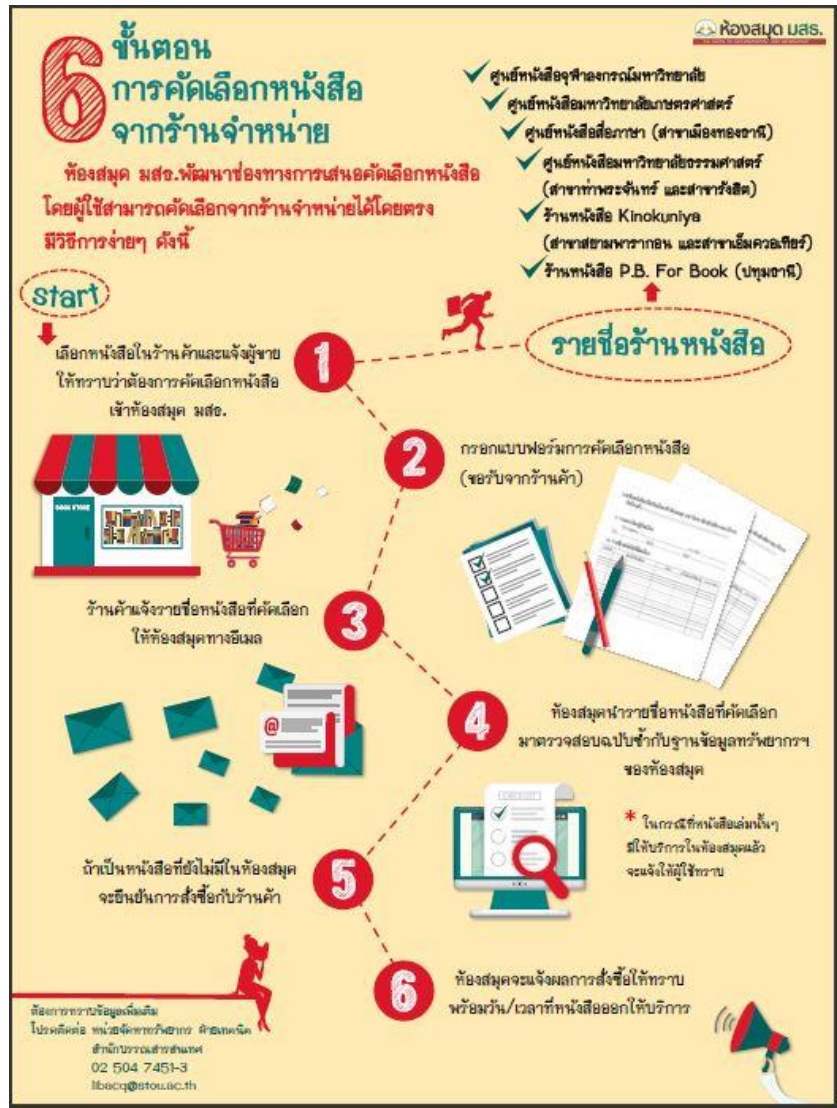
3.5 การแจ้งผลการคัดเลือก ห้องสมุดจะแจ้งผลการคัดเลือกให้อาจารย์ทราบทางอีเมล หลังจากทำการยืนยันการสั่งซื้อไปยังร้านค้า

ภาพที่ 3 กิจกรรมการเลือกสรรหนังสือในงาน Book Fair

4. คัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศจากร้านหนังสือโดยตรง เป็นโครงการที่หน่วยจัดหาทรัพยากรได้จัดขึ้นเพื่อเพิ่มช่องทางให้อาจารย์ได้ร่วมคัดเลือกหนังสือจากร้านจำหน่ายหนังสือได้โดยตรง มีร้านจำหน่ายหนังสือที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 6 ร้าน คือ 1. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 3. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาท่าพระจันทร์ และสาขารังสิต 4. ศูนย์หนังสือสื่อภาษา สาขาเมืองทองธานี 5. ร้านหนังสือ Kinokuniya สาขาสยามพารากอน และสาขาเอ็มควอเทียร์ และ 6. ร้านหนังสือ P.B. For Book (ปทุมธานี) โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

- 4.1 อาจารย์คัดเลือกหนังสือที่มีจำหน่ายในร้านค้า 6 แห่ง และแจ้งให้ผู้ขายทราบว่า ประสงค์จะคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด
- 4.2 อาจารย์กรอกแบบฟอร์มการคัดเลือก ซึ่งขอรับได้จากร้านค้าโดยตรง
- 4.3 ร้านจำหน่ายหนังสือแจ้งรายชื่อหนังสือที่อาจารย์คัดเลือกให้หน่วยจัดหาทรัพยากรทราบทางอีเมล
- 4.4 หน่วยจัดหาทรัพยากรตรวจสอบบัญชีกับฐานข้อมูลทรัพยากรห้องสมุด ในกรณีที่มีให้บริการในห้องสมุดแล้ว จะแจ้งให้อาจารย์ทราบเพื่อให้อาจารย์มาใช้บริการที่ห้องสมุด
- 4.5 ในกรณีเป็นหนังสือที่ยังไม่มีให้บริการในห้องสมุด จะยืนยันสั่งซื้อกับร้านจำหน่าย
- 4.6 หน่วยจัดหาทรัพยากรแจ้งผลการสั่งซื้อให้อาจารย์ทราบ

ภาพที่ 4 6 ขั้นตอนการคัดเลือกหนังสือจากร้านจำหน่าย

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

การคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดเป็นภารกิจสำคัญของห้องสมุด ห้องสมุดไม่สามารถดำเนินการได้ตามลำพัง ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากอาจารย์ในสาขาวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เพราะอาจารย์เป็นผู้ใช้หนังสือสำหรับจัดการเรียนการสอน การทำวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพราะอาจารย์เป็นผู้ที่ทราบความต้องการด้านเนื้อหาของหนังสือในสาขาวิชาและศาสตร์ที่ได้ศึกษามาเป็นอย่างดี

จากกิจกรรมการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดของอาจารย์ ห้องสมุดยังได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ค่อนข้างน้อยเกือบทุกกิจกรรม จากสถิติการเข้าร่วมกิจกรรม Book Fair ช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2560-2561 เปรียบเทียบกับจำนวนอาจารย์ในมหาวิทยาลัย พบว่ามีอาจารย์เข้าร่วมกิจกรรม

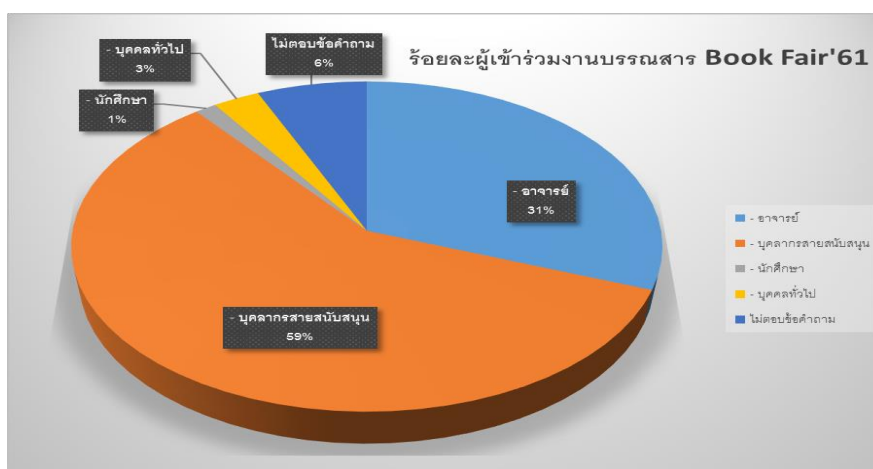
ไม่ถึงร้อยละ 50 ของจำนวนอาจารย์ทั้งหมด โดยให้เหตุผลว่าห้องสมุดมีการประชาสัมพันธ์น้อย รูปแบบของการจัดกิจกรรมไม่น่าสนใจ อาจารย์/ บุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นกลุ่มเดิมที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมตลอด

ตารางที่ 1 จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมบรรณสาร Book Fair ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2561

ปี พ.ศ.	จำนวนอาจารย์ที่เข้าร่วมกิจกรรม (คน)	จำนวนหนังสือที่คัดเลือก (เล่ม)	จำนวนหนังสือที่จัดซื้อ (เล่ม)
2560	108	2,632	634
2561 ครั้งที่ 1	98	2,792	1,212
2561 ครั้งที่ 2	134	922	644

ข้อเสนอแนะ

จากสถิติการเข้าร่วมกิจกรรมบรรณสาร Book Fair ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2560-2561 ห้องสมุดควรศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของอาจารย์ในการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดในโอกาสต่อไป เพื่อจะได้ทราบปัญหาและสาเหตุที่อาจารย์ให้ความร่วมมือในการคัดเลือกหนังสือน้อย และห้องสมุดจะได้นำไปปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้อาจารย์เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นต่อไป เช่น ห้องสมุดจะมีการประชาสัมพันธ์ให้อาจารย์มาร่วมกิจกรรมการคัดเลือกของทุกกิจกรรมที่ห้องสมุดจัดให้มากขึ้น ปรับปรุงการเสนอจัดหาทรัพยากรสารสนเทศผ่านเว็บไซต์ของห้องสมุดให้มีช่องทางที่สะดวกแก่การเข้าถึงได้ง่าย เพิ่มกิจกรรมการจัดงาน Book Fair ให้มีความน่าสนใจ และอำนวยความสะดวกการเดินทางของอาจารย์ไปเดินทางคัดเลือกหนังสือจากร้านจำหน่ายโดยตรง

ภาพที่ 5 ร้อยละผู้เข้าร่วมงานบรรณสาร Book Fair ครั้งที่ 1 ปี 2561

การนำไปใช้ประโยชน์

จากการส่งเสริมให้อาจารย์เข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด จะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้อาจารย์เข้ามาใช้บริการห้องสมุดมากขึ้น ซึ่งจะมีผลทำให้การบริการของห้องสมุดมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจาก

1. การมีส่วนร่วมของอาจารย์ในการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด ทำให้ห้องสมุดทราบความต้องการของอาจารย์ สามารถจัดหาหนังสือได้เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ทำให้ห้องสมุดมีหนังสือที่มีเนื้อหาที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของอาจารย์ และสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยเปิดสอนในทุกระดับการศึกษา
3. อาจารย์จะมีความรู้สึกรักผูกพันและเห็นความสำคัญของการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด
4. ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดี มีความเป็นมิตรกับห้องสมุด ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างอาจารย์และบรรณารักษ์

รายการอ้างอิง

Ranganathal, S.R. (1960). *Library manual for library authorities, librarians, and honorary library worker*. New York: Asia Pub. House.

ดวงใจ กาญจนศิลป์. (2555). *ระบบการจัดการหนังสือจากงาน SUT Book Fair = Book management system for books selected from the SUT Book Fair*
นครราชสีมา: ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

นิสากร อัครสุวรรณกุล. (2552). *การมีส่วนร่วมและเจตคติต่อการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา
บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประยงค์รี พัฒนากิจจำรูญ. (2554). *กระบวนการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ: เอกสารการสอน
ชุดวิชาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ หน่วยที่ 1-8*. (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2).
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.